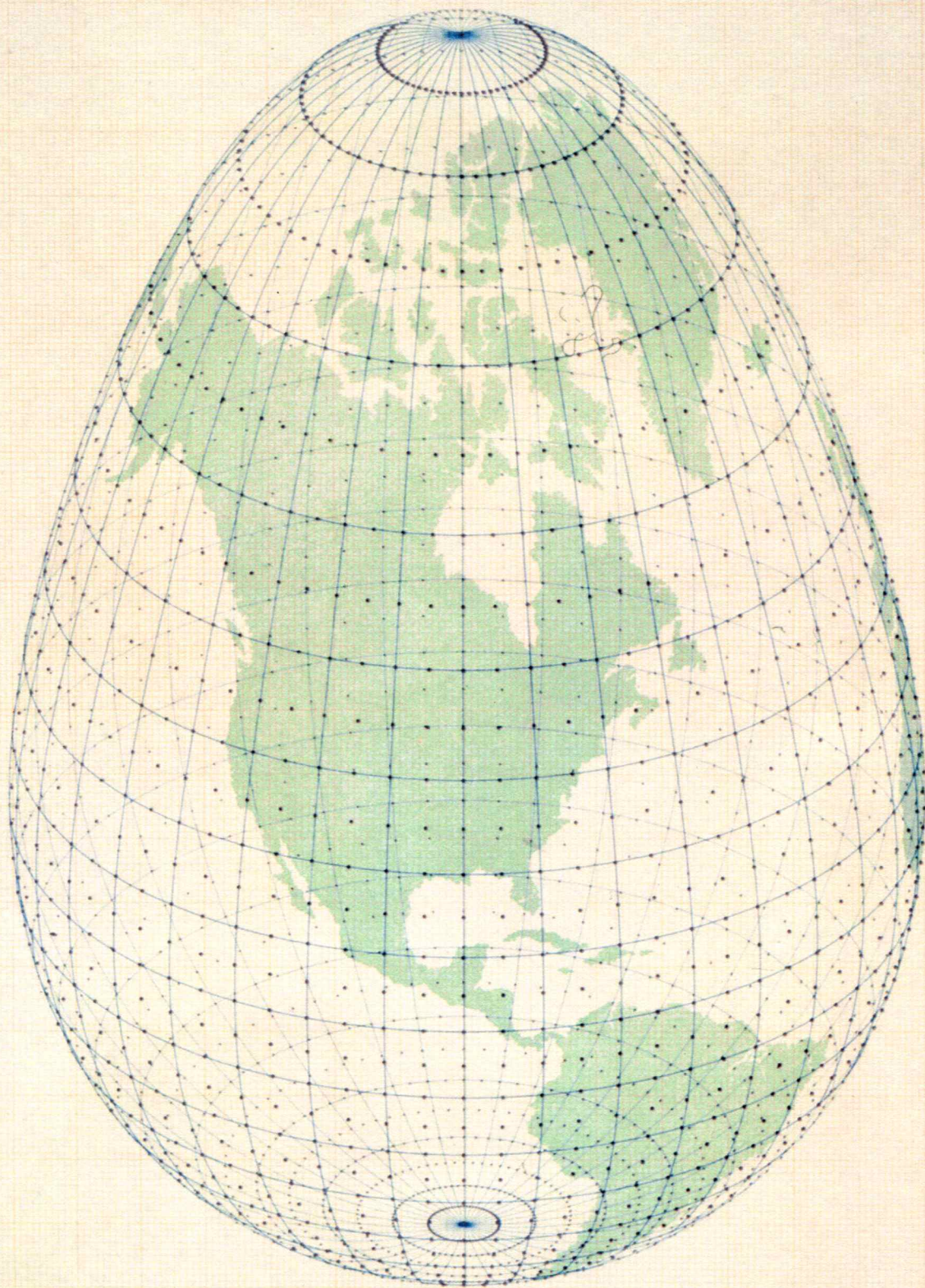

ÚjMűvészet

KÉPZŐMŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

25/1

Ébli Gábor

A gyűjtő mint társkurátor

Közös(en rendezett) kiállítás
négy privát kollektióból

Tér-kép Galéria,
2024. XI. 14. – XII. 14.

A rendszerváltás óta kibontakozó kortárs műgyűjtést több seregszemle is vizsgálta. 2009-ben és 2010-ben Petrányi Zsolt rendezett a Műcsarnokban *Meccsnapok I-II.* címen kiállítást, amely a felkért kollektiókat egy-egy teremben mutatta be. A középpontban a gyűjtés eltérő felfogása állt. Volt olyan terem, amelyet egyetlen nagy léptékű, múzeumi rangú installáció töltött meg az adott kollektióból, míg máshol egy másik gyűjtemény minél több művésztől egy-egy művet prezentált. 2014-ben az Új Budapest Galéria a Bálnában 38 magán-gyűjteményből válogatott kizárólag 2010–2014 között keletkezett műveket; online katalógus is készült. Az András Gábor és kollégái, összesen négy kurátor által végzett ku-

ratómunka mindenki számára meglepő eredménye az volt, hogy a 2008 után éveken át tartó gazdasági válság, majd a 2010-től datálható közéleti fordulat ellenére is – vagy részben éppen azért – nagyszámú és izgalmas új mű került azonnal magántulajdonba. Láthatóvá vált a gyűjtők által nyújtott anyagi és morális támogatás szerepe; a műtárgy-piac alternatív kultúrpolitikát kínált.

Egy harmadik mérföldkő a szentendrei Művészet-Malom 2019. évi, *Publikus magánügyek* című, szintén letölthető katalógussal kísért tárlata, amely harminc tulajdonostól kölcsönzött munkákkal mutatta be a 90-es évek művészetét négy tematikus blokkban. Ahogy a két kurátor, Muladi Brigitta és Schneller János pártázta a

Boris DUHM:
A konzílium, 2007,
performanszfotó,
analóg c-print, 1/3,
80×100 cm
Kozák-Stomp-
gyűjtemény
Fotó: Kámán Albert
HUNGART © 2025

Kiállítási enteriőr,
Tér-Kép Galéria,
2024
Fotó: Kámán Alber
↓

↑
 KIRÁLY Gábor: *Orthon*, 2019,
 akril, vízfesték, kréta, vászon, 135×127 cm
 nemethcollection
 Fotó: Kámán Albert
 HUNGART © 2025

magánygyűjtői közeget, kiderült, hogy a negyedszázaddal korábbi művek nagy hányada van már magánkézen, és az éppen történelemmé váló korszak rekonstrukciója lehetetlen lenne csupán múzeumi vagy műtermi kölcsönzések révén. Vagy fordítva fogalmazva, a 90-es éveket átfogóan be lehetett mutatni kizárólag magánygyűjtőktől kért munkákkal, a gyűjtői szféra a kanonizálás meghatározó ágense lett idehaza is.

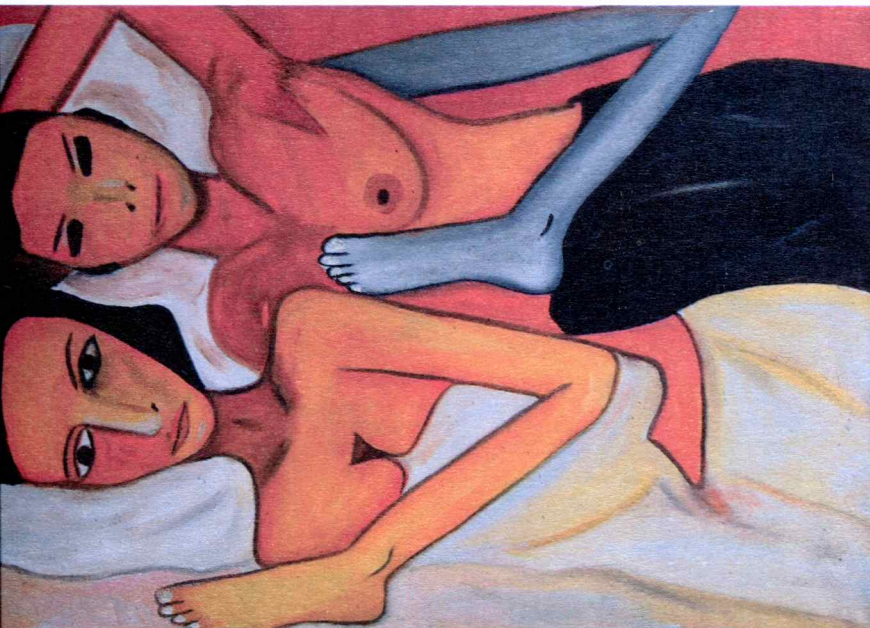
Számos további projekt – például a Godot Galéria, a Kassák Múzeum vagy éppen a Vízivárosi Galéria több tucat magánygyűjteményt bemutató sorozata – mellett most új kutatás indult. A K. Horváth Zsolt témavezetésével zajló, EKÖP támogatású kutatásban Nagy Nikolett Colette kurátor a gyűjtők motivációit, a birtoklás szerepét, a tulajdonosoknak a művekhez való viszonyát vizsgálja, s ebből rendezett kiállítást Medvigy Édua kurátorasszisztens és Szabadszállási Zina látványtervező bevonásával. Négy gyűjtemény kapott meghívást a kiállításra, és kérdéseket a válogatáshoz. A hat kérdés – például: Mi volt a gyűjtemény első darabja? vagy Mely műtől nem válna meg semmiképpen? – alapján a gyűjtők delegáltak műveket a kiállításba egyfajta participatív rendezés keretében. Rövid válaszokat is küldtek a kérdésekre, ezek két nyelven olvashatók voltak a kiállítóterben. Ez találó módszertani újítás a kurátortól. Bármely gyűjtői kiállításon egyformán relevánsak a művek és a tulajdonosaik viszonya hozzájuk. Egy ilyen kiállítás a művészekről és a gyűjtőkről egyaránt szól. A kérdésekre számos őszinte reakció érkezett, például annak kapcsán, hogy a gyűjtő mely alkotást nem vásárolná már meg mai

UJHÁZI Péter:
*Hányattatunk -
Rajzoló nyuszi,*
2003, asszablázs
fadobozban,
talált üvegmalac,
üveg, tükör, vas,
papír, homok, kő,
műanyag, szeg, fa,
ceruza, akril,
45×30×15 cm
nemethcollection
Fotó: Kámán Albert
HUNGART © 2025
→

fejjel. Az ilyen nyílt szakmai közbeszéd ezekről a kérdésekről sokat oldhat az előítéleteken, hiszen egy műtől megválni nem bűn, hanem a vizuális önfejlődés velejárója. Indokolatlan tabu, hogy egy tulajdonos nem válhat meg korábban fontosnak tartott művektől. A gyűjtők válaszaiban több helyen szerepel, hogy adott alkotásokat milyen más kollektiókból szerezték meg – akkor miért ne lenne természetes, hogy tőlük is továbbkerülhetnek művek, és az új tulajdonosok már őket fogják neves provenienciaként emlegetni.

A gyűjtői válaszokból kitűnik, hogy a négyből három kollektió nagyjából egyszerre, a 90-es évek közepén indult, míg a negyedik a 2000-es években. Ez arra is utal, hogy a 2008 után a gyűjtői közegekben bekövetkezett átrendeződések közepette is megmaradt a rendszerváltás utáni első két évtizedben indult gyűjtés folytonossága. Míg a várható további kiállításokon bemutathatók lesznek újszerű kollektiók is, itt négy tapasztalt gyűjtő szerepel, akiknek a felfogása már hosszabb ideje letisztult. Mind a négy gyűjtemény kiterjedt, méretük a néhány száz alkotástól a közel ezer tételig terjed.

feLUGOSSY László: *Ébredők*, 1998,
olaj, vászon, 70×100 cm
Kozák-Stomp-gyűjtemény
Fotó: Kámán Albert
HUNGART © 2025

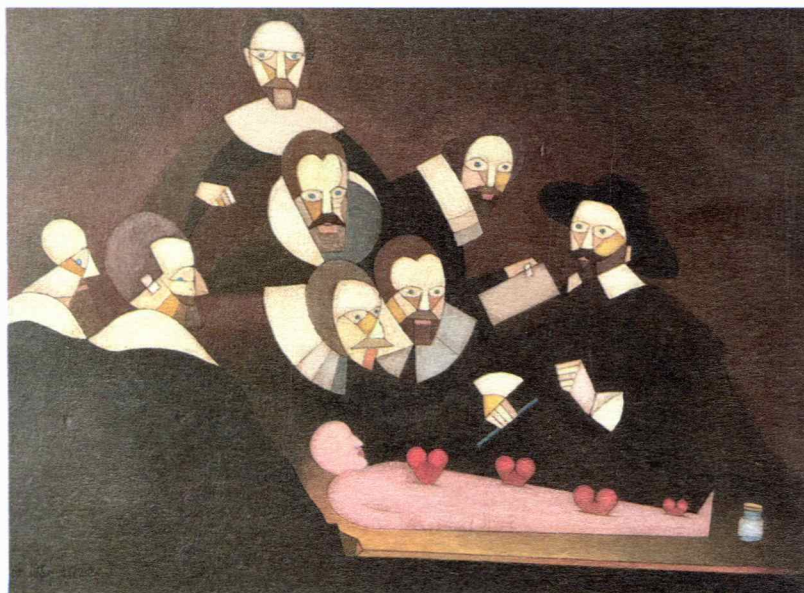
←

Három esetben egyértelmű a mélységi gyűjtés programja, melynek során a tulajdonos tíz-tizenöt alkotótól szisztematikusan törekszik minden korszakból, tematikából vagy műfajból releváns munkákat megszerezni, s így művészenként húsz-harminc, akár ötven művel rendelkezik. Ezeket kiállításokra kölcsönzi, és az alkotó minél szélesebb elfogadását segíti elő másféle művészetmenedzseri szerepekkel is. A felkért gyűjtők közül hárman, bár más-más eszközökkel és eltérő módokon, a képzőművészeti közeg aktív szereplői, a kollektívjukban képviselt alkotók ismertségének tudatos előmozdítói. Ez az aktív értelmiségi, menedzseri, a művészeti intézményrendszer működését tudatosan használó hozzáállás a kiállítás egyik fő mondanója a kiállított alkotásokon túl.

Más metszetben nézve, a négy gyűjtőből három történetének korábbi szakaszában markáns (volt) egy-egy galéria szerepe, míg a negyedik kollektív jelentős részben műtermi vásárlásokra, galériák által nem teljes körűen képviselt alkotók felkarolására épül. Míg az elkötelezett menedzseri, kanonizáló szerep a közelmúltban a gyűjtésbe fogott szereplők között nem olyan mértékben elterjedt, mint az itt kiállító tulajdonosok között, addig a galériák szerepe a gyűjtők tájolásában máig jelentős maradt, sok esetben nőtt is.

A gyűjtői válaszok közül nem is egy többes szám első személyben, a házastársat, sőt a család fiatalabb generációját is bevonva szól, miközben a kiállítás döntően férfias terepet tükröz. Ez zömmel igaz is a hazai helyzetre. A társadalmi szerepek, az anyagi viszonyok ezt kínálják. S a magyarországi adottságokon túl a gyűjtés egyik motivációjaként ismert vadászat, a szerzés ösztöne is ezt támasztja alá. A kiállításon szereplő válaszok eközben felvillantják, hogy a hazai mezőnyben is egyre több az olyan kollektív, amelyben befolyásosak a női vagy közös családi választások. Míg a kiállításon nemcsak a gyűjtők, de a művészek is többségben férfiak Bukta Imrétől Mulasics Lászlóig, a női pozíció az alkotói oldalon bukkan fel. A hatodik kérdésre – Milyen műre vágyik még? – ketten is azt választották, hogy mindenekelett Reigl Judittól (aki egyébként a bevett nemi besorolások ellenében élt) szeretnének még alkotást. A négy kollektív közül az egyikben kifejezetten sok női művésztől található munka, míg két másikban egy-egy női alkotó oszlopos tagnak számít, akit az adott gyűjtemény mélységben, önálló kamarakiállításon is be tudna mutatni. A négy gyűjtő közül egyébként egyik számára sem szempont a szerzeményezés során az adott művész neve, a kollektívjukon belül nem foglalkoznak a női-férfi aránnyal, női és férfi művészek egyaránt az alkotói üzenetük alapján kerülnek be a kollektívokba.

A tárlat hűen tükrözte a hazai műgyűjtés-műfaji arányait; a tulajdonosok többségében a kortárs festészetből delegáltak munkákat Kárpáti Tamástól Nyári Istvánig. De ahogy a gyűjtés az ezredforduló óta jelentősen bővült új irányokba – a fotóalapú művészet, az objektumok vagy a „works on paper” kategóriája felé –, úgy ezen a kiállításon is szerepelt talált tárgyakkal épített doboz (Ujházi Péter), a humorral bátran operáló fotó vagy éppen tudatosan rideg anyagokból készített, érzelmdús plasztika (Drabik István, Gaál József), illetve papíralapú triptichon is (Kovács Péter).

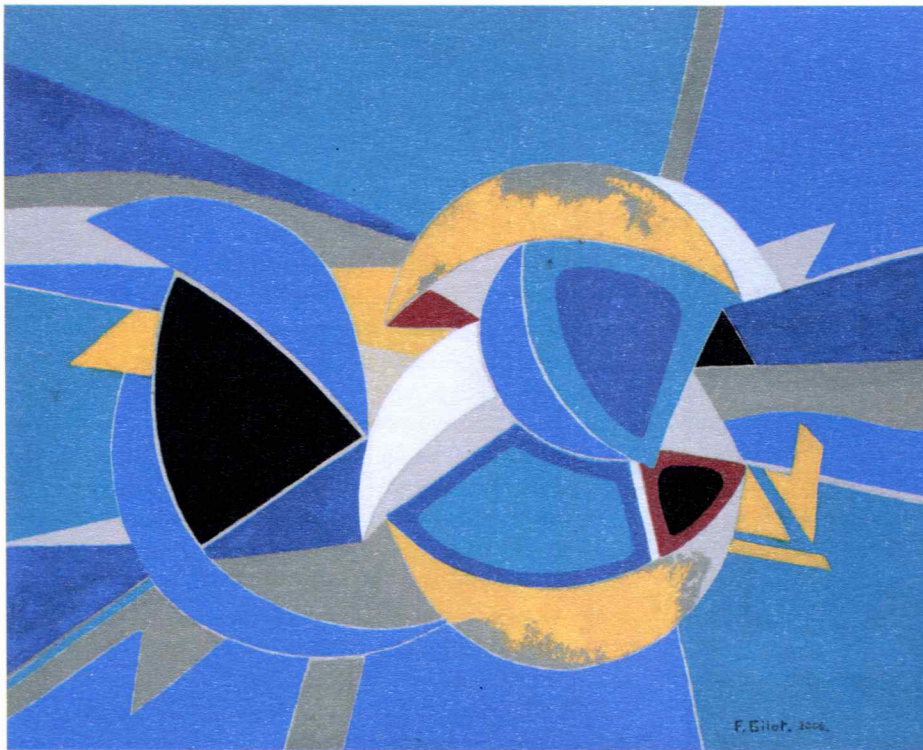

↑
Efi ZÁMBÓ István: *Rembrandt után szabadon (Tulp Dr. üres befőttel)*, 2001, olaj, farost, 50×70 cm
Horn Collection
Fotó: Kámán Albert
HUNGART © 2025

DRÉGELY László: *Figyelő szemek*, 1966, olaj, farost, 125×250 cm
Horn Collection
Fotó: Kámán Albert
HUNGART © 2025

↓

Françoise GILOT: *Egy bolygó születése*, 2006, olaj, vászon, 61×76 cm
Gerendai Károly Gyűjtemény
Fotó: Kámán Albert
HUNGART © 2025

←

NEMES Márton: *Cím nélkül*, 2021, PVD-bevonatú rozsdamentes acél, akril, vászon, fa, 60×50 cm
Gerendai Károly Gyűjtemény
Fotó: Kámán Albert
HUNGART © 2025

↓

Generációsan a tárlat a 20. század ma már történeti, modernnek tekinthető tendenciáitól (Balázs János, Drégely László) a mai munkákig terjedt. Többségében – a válogatás logikájából adódóan – a középgenerációtól felfelé elhelyezhető művészek munkái szerepeltek (ef Zábó István, feLugossy László, drMáriás). Milyen sokat számít ezeknek a választásoknak az értelmezésénél is a gyűjtői vallomás! Ha elolvassuk a művek mellé kitett visszaemlékezéseket, akkor kitűnik, hogy a ma befutottnak számító alkotók műveit számos esetben húszegynéhány évvel ezelőtt a gyűjtők egy akkor fiatal művészt felkaroló, szellemileg bátor és anyagilag rizikót vállaló döntésként vették meg (Kósa János, Király Gábor).

A négy tulajdonos többségében hazai alkotók műveit gyűjti, egyikőjük fókuszál a párizsi magyar emigráns művészekre is. Ezzel együtt a kiállítás felvonultatott egy-egy művet francia (Françoise Gilot) és német (Boris Duhm) művészekről, illetve egykor (Fiedler Ferenc) vagy most (Nemes Márton) külföldön élő magyar alkotótól. A négy gyűjtő egyikének kifejezett, elsődleges célja a magyar művészek széles körű, globális megismertetése a legújabb online kommunikációs platformok révén, ami a hazai és a nemzetközi művészeti színtér integrálódásának újabb útja.

A krisztinavárosi önkormányzat fenntartásában működő, viszonylag kis kiállítótér hamar megtelt ennyi ambícióval és ennyi művel, főleg mivel számos nagy méretű táblaképet szavaztak be a gyűjtők. A kényszerűség szülte szoros rendezést a tárlat előnyére lehetett fordítani, hiszen a kiállítás élethűen megidézte, hogy gyakran a tulajdonosok otthonában is sűrűn egymás mellett függenek a művek.

Az egy-egy kérdésre delegált művek egy falon vagy legalábbis egymáshoz közel kaptak helyet. Mivel így egész más alkotói szándékból született alkotások is egymás mellé kerültek, egyfajta mai Wunderkammerhez hasonló kiállítás jött létre, amelyet az asszociációk, a személyes benyomások és a gyűjtői szövegek tartottak egyben. A művek erején túl ennek a kiállításnak a kulcsa a közös válogatás, a kérdések alapján beküldött művek és ezek indokolása, vagyis a megtekinthető képek és az elolvasható kommentárok együttese volt. Ez folytathatóvá teszi a projektet a kiállítás bezárása után is. A szövegek és a reprók mellett a gyűjtőkkel készíthető rövid interjúk révén

ez a kiállítás jól rekonstruálható az online felületeken is, és sorozattá fejleszthető akár ezen a helyszínen, akár másutt.

Ugyanebből a négy gyűjteményből más művek kiemelésével gyökeresen más kiállítási üzenet is képezhető egy következő alkalommal, ami kirajzolhatja, hogy „a gyűjtő” homogénnek vélt képe helyett egy gyűjtőnek és kollekciójának milyen sokféle arca, olvasata van; vagy más felfogású gyűjtemények bevonásával a kortárs művészet más szegmenseit mobilizáló kiállítás is létrehozható.